

OILADA KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARNING IJTIMOIIY XUSUSIYATLARINING SHAKILLANISHINING PEDAGOGIK ASOSLARI

Mamedova Maftuna Muxidinovna Maktabgacha talim kafedrasi o'qituvchi
maftunamamedova94@gmail.com

Annotatsiya: Jamiyatimizning kata qismini yoshlar tashkil etadi. Yoshlarning ilmiy salohiyatining yuqori bo'lishining asosiy sababi kichik maktab yoshidanoq uning ta'limiga berilgan e'tibor asosiy rol o'ynaydi, chunki bola psixikasidagi jarayonlar aynan shu darvga to'g'ri keladi va rivojlanadi.

Kalit so'zlar: psixologik faollik, idrok, psixika, fiziologiya, intellekt.

PEDAGOGICAL BASIS OF THE FORMATION OF SOCIAL CHARACTERISTICS OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN IN THE FAMILY

Mamedova Maftuna Mukhidinovna, a teacher at the Department of Preschool Education
maftunamamedova94@gmail.com

Abstract: The majority of our society is made up of young people. The main reason for the high scientific potential of young people is that the attention given to their education from the elementary school age plays a key role, because the processes in the child's psyche correspond to this period and develop.

Key words: psychological activity, perception, psyche, physiology, intellect.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ КАЧЕСТВ ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В СЕМЬЕ

Мамедова Мафтуна Мухидиновна, преподаватель кафедры дошкольного образования
maftunamamedova94@gmail.com

Аннотация: Большую часть нашего общества составляет молодежь. Главная причина высокого научного потенциала молодежи заключается в том, что внимание, уделяемое ее воспитанию с младшего школьного возраста, играет ключевую роль, так как процессы в психике ребенка соответствуют этому периоду и развиваются.

Ключевые слова: психологическая деятельность, восприятие, психика, физиология, интеллект.

Oila - bu jamiyatning bir qismi, unda yangi odam tug'iladi; bu kichik ijtimoiy guruh uchun hayotning boshlang'ich maktabi hisoblanadi. Ota-onalar bolaning birinchi ustozlari va tarbiyachilari sifatida birinchi navbatda ruhiy jihatdan tayyor bo'lishi kerak. Har bir ota-ona farzandining bilimli, baxtli, saodatli, istiqbolli porloq bo'lishini orzu qiladi va shu maqsadga erishish uchun butun umrini, bor-yo'g'ini sarflaydi. Ayniqsa, bu bolasevar xalqimizning qalbiga singib ketgan fazilatdir. Sharq mutafakkirlaridan biri Abul Lays Samarqandiy "Bo'ston-ul orifiyn" asarida «Ey o'g'il, farzandlaringni

tarbiyalashdan oldin o'zingni tarbiyala, tarbiya ko'rgan oilada baodob, yaxshi fazilatli, bilimli odam voyaga etadi» -yaxshi tarbiya muhimligini ta'kidlaydi.

Uning psixikasi bilim olishga etadigan darajada rivojlanadi. Kichik maktab Yoshidagi bolaning muhim xususiyatlaridan biri, unda o'ziga xos ehtiyojlarning mavjudligidir. Bu ehtiyojlar o'z mohiyatiga ko'ra faqat muayyan bilim, ko'nikma va malakalarni egallashga qaratilmay, balki o'quvchilik istagini aks ettirishdan ham iboratdir. SHu ehtiyojlar asosida bolaning o'z portfeliga, shaxsiy o'quv qurollariga, dars tayyorlash stoliga, kitob qo'yish javoniga ega bo'lish, kattalardek har kuni maktabga borish istagi yotadi. Ana shu ehtiyoj bola shaxsining shakllanishida, Shuningdek uning ijtimoiylashuvida katta ahamiyatga ega hisoblanadi. Bu davrda bola, fan asoslarini o'rganish uchun biologik va psixologik jihatdan tayyor bo'ladi. Fiziologlarning fikriga ko'ra, 7 Yoshga kelib bolaning katta miya yarim sharlari ma'lum darajada rivojlangan bo'ladi. Lekin bu Yoshda inson miyasining psixik faoliyatni rejalashtirish, boshqarish, nazorat qilish kabi murakkab shakllariga javob beradigan maxsus bo'limlari hali to'liq shakllanib bo'lmagan bo'ladi.(miyaning bu qismlari 12 Yoshda rivojlanib bo'ladi.)

Miyaning boshqaruv funksiyalarini to'liq shakllanib bo'lmaganligi kichik maktab Yoshidagi bolalarning xulq-atvorida, faoliyatlarini tashkil etishlarida va emotsional sohalarida yaqqol namoyon bo'ladi. Ayrim 6 Yoshli bolalar ota-onasining xohishi bilan hali o'qishga tayyor bo'lmay turib, maktab ostonasiga qadam qo'yishadi. Afsuski, o'qish davomida aqliy-ruhiy zo'riqish oqibatida turli xil kasalliklarga chalinib, jismoniy va psixik rivojlanishda nuqsonlar paydo bo'ladi. Bunday bolalarda eng avvalo miya strukturasining va nerv psixik jarayonlarining maktabda o'qish uchun to'liq etishmaganligi, ko'ruv harakat koordinatsiyasi va kichik motorikaning rivojlanmaganligi, mantiqiy fikr mahsuldorligining pastligi kuzatiladi. Undan tashqari motivatsiya, irodaviy jihatlarining ayniqsa, ixtiyoriy diqqat va xotiraning shakllanmaganligi, xatti-harakatlarni ixtiyoriy boshqaruvdagi muammolar, bir so'z bilan aytganda hali "O'quvchi ichki pozitsiya"sining shakllanmaganligi maktabda o'qishga tayyor bo'lmagan bolalarning muqaffaqiyatli o'zlashtirib ketishlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Pedagoglar, ota-onalar, bolalarni erta maktabga berishning foyda yoki zarari to'g'risida o'ylaganlarida inson miyasi rivojlanishining neyrofiziologik qonuniyatlarini ham alohida e'tiborga olishlari lozim. Bolani erta o'qish, yozish, sanashga o'rgatib uning bilish jarayonlari zo'riqtirilsa, bolaning emotsional hissiy rivojlanishi uchun zarur bo'lgan miya quvvatining tanqislashuviga sabab bo'ladi. Bundan bolalarning emotsional hissiy jarayonlarining kechishida yoki jismoniy rivojlanishida kamchiliklar sodir bo'ladi. Bunday xolatda energiya taqsimlanishining majburan buzilishi sodir bo'lib, u 7-8 Yoshli bolalarni qo'rquv, agressivlik yoki giperaktivlik holatlariga olib keladi. Bu bolani maktabda o'qishga tayyorlash kerak emas degan fikr emas, lekin bolaning aqliy rivojlanishiga erta o'qishni, sanashni, yozishni o'rgatish bilangina erishib bo'lmaydi. Ma'lumki, rivojlanish qonuniyatiga ko'ra, har qanday taraqqiyot ko'rgazmali obrazlilikdan abstrakt mantiqiylikka qarab boradi. Agar bola xali o'qishga aqliy, ma'naviy-ruhiy jihatdan tayyor bo'lmay turib, unga harf va raqamlarni yozish, o'qish o'rgatilsa psixik rivojlanishning teskari tomonga ketishiga sabab bo'ladi. Psixolog olimlarning fikricha, psixik va evolyusiya taraqqiyot qonunlari ham fizik qonunlardek buzilmas, hamda universaldir. YUqoridagi fikrlarni

umumlashtirib aytish mumkinki, neyrofiziologik jihatdan ixtiyoriy diqqat va o'qish uchun zarur bo'lgan ko'plab miyada kechadigan jarayonlar asosan 7-8 Yoshda (aqliy Yoshi o'zib ketgan bolalarda olti Yoshda ham) shakllanadi. YA'ni shu Yoshda bola 45 minutlik aqliy mehnatga tayyor bo'ladi. Maktabda o'qishning boshlanishi 7 Yoshda bo'ladigan uchinchi fiziologik krizis bilan mos keladi (bola organizmida jadal bo'yni o'sishi, ichki organlarning kattalashuvi, vegetativ o'zgarishlar bilan bog'liq bo'lgan keskin endokrin o'zgarishlar ro'y beradi). 6-7 Yoshli maktabga tayyor bolada "Men shuni xohlayman" motividan "Men shuni bajarishim kerak" motivi ustunlik qila boshlaydi. Maktabda birinchi sinfga kelgan har bir o'quvchida psixik zo'riqish kuchayadi. Bu nafaqat uning jismoniy salomatligida, balki xatti-harakatida ham, masalan, ma'lum darajada qo'rquvni kuchayishi, irodaviy faollikning susayishida namoyon bo'ladi. Bolaning ijtimoiy munosabatlar tizimi va faoliyatidagi kardinal o'zgarishlar uning organizmidagi barcha tizimlar va funksiyalaridagi o'zgarishlarga to'g'ri kelib boladan kuchli zo'riqish va o'z ichki imkoniyatlaridan to'liq foydalanish zaruriyatini taqozo etadi. Maktabga tayyor bo'lgan boladagi ushbu o'zgarishlar salbiy oqibatlarni olib kelmay, aksincha uning yangi sharoitlarga muvaffaqiyatli moslashuviga yordam beradi. O'qituvchining munosabat uslubi o'quvchining faolligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Kichik maktab Yoshidagi bolalar tez chalg'iydilar, uzoq vaqt diqqatlarini bir narsaga qarata olmaydilar, ta'sirchan hamda emotsional bo'ladilar. Maktabda o'qishning boshlanishi 7 Yoshda bo'ladigan ikkinchi fiziologik inqiroz bilan mos keladi (bola organizmida jadal bo'yni o'sishi, ichki organlarning kattalashuvi, vegetativ o'zgarishlar bilan bog'liq bo'lgan keskin endokrin o'zgarishlar ro'y beradi). Bolaning ijtimoiy munosabatlar tizimi va faoliyatidagi kardinal o'zgarishlar uning organizmidagi barcha tizimlar va funksiyalaridagi o'zgarishlarga to'g'ri kelib, boladan kuchli zo'riqish va o'z ichki imkoniyatlaridan to'liq foydalanish zaruriyatini taqozo etadi. Ushbu Yoshdagi o'zgarishlar salbiy oqibatlarni olib kelmay, aksincha uning yangi sharoitlarga muvaffaqiyatli moslashuviga yordam beradi. O'qituvchining munosabat uslubi o'quvchining faolligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Kichik maktab Yoshidagi o'quvchi faolligining asosan uch xil ko'rinishi mavjud bo'lib, bular: jismoniy, psixik va ijtimoiy faollikdir. Jismoniy faollik - sog'lom organizmning harakat qilishga bo'lgan turli mavjud to'siqlarni engishdagi tabiiy ehtiyojdir. Bu Yoshdagi bolalar nihoyatda serharakat bo'ladilar. Bu jismoniy harakat bolaning atrofdagi narsalarga qiziqish bilan qarayotganligi, ularni o'rganishga intilayotgani bilan ham bog'liqdir. Bolaning jismoniy va psixik faolligi o'zaro bog'liqdir. Chunki, psixik sog'lom bola harakatchan bo'ladi, charchagan, siqilgan bola esa deyarli hech narsa bilan qiziqmaydi. Psixik faollik - bu normal rivojlanayotgan bolaning atrof olamdagi predmetlarni, insoniy munosabatlarni bilishga nisbatan qiziqishdir.

Psixik faollik deganda, bolani o'zini bilishga nisbatan ehtiyoji ham tushuniladi. Maktabga birinchi bor kelgan bolada qator qiyinchiliklar yuzaga keladi. Ularning, avvalo, bir qancha maktab qoidalariga bo'ysunishi qiyin kechadi. Boshlang'ich sinf o'quvchisi uchun eng qiyin qoida bu dars vaqtida jim o'tirishdir. O'qituvchilar o'quvchilarning doimo jim o'tirishlariga harakat qilishadi, lekin kamharakatli, passiv, quvvati kam bo'lgan o'quvchigina dars jarayonida uzoq vaqt jim o'tira oladi. Birinchi

sinfning birinchi kunlaridan boshlab bola engishi kerak bo'lgan bir qancha qiyinchiliklarga uchraydi. Bu qiyinchiliklar: maktab hayotini o'zlashtirish, yangi kun tartibini yaratish va unga moslashish, u uchun yangi bo'lgan sinf jamoasiga qo'shilish, xatti-harakatlarini chegaralovchi qoidalarini qabul qilish, o'qituvchi bilan munosabatlarni o'rnatish, oilaviy munosabatlarni qabul qilish v.h. Bunday vaziyatlarda kattalar, ya'ni ustoz va ota-onalar bolalarga albatta yordam berishlari zarur. Birinchi bor maktabga kelgan bola hali o'zini to'liq anglashi va o'z xatti-harakatlarini aniq bilishi qiyin. Faqat o'qituvchigina bolaga me'yorlar qo'yishi, ularning xatti-harakatlarini baholashi, o'z xatti-harakatlarini boshqalar bilan moslashtirishga sharoit yaratishi mumkin. Boshlang'ich sinfda o'quvchilar o'qituvchi tomonidan qo'yiladigan yangi talablar va shartlarni qabul qiladilar, Shuningdek ularning qoidalariga to'la amal qilishga harakat qiladilar.

O'g'il bolalar va qizlar rivojlanish tempidagi o'zgarishlar saqlanib qoladi. Qiz bolalar hamma tomondan rivojlanishda o'g'il bolalardan oldinga o'tib oladilar. Kichik maktab Yoshidagi bolalarning asosiy faoliyati o'qish hisoblanadi. Bolaning maktabga borishi, uning psixologik rivojlanishi va xulq-atvoridagi o'rni nihoyatda katta. Bu davrda axlokiy xatti-harakat koidalari o'zlashtiriladi, shaxsning ijtimoiy yo'nalishi tarkib topa boshlaydi. Kichik maktab Yoshidagi o'quvchilarning axlokiy onglari I va IV sinfdagi o'qish mobaynida muhim o'zgarishlarga uchraydi va axlokiy sifatlar, bilim va tasavvurlar sezilarli darajada boyiydi. Bola o'quv faoliyatida o'qituvchi rahbarligida insoniy an'analar asosida harakat qilishga o'rganadi, o'z irodasini o'quv maqsadlariga erishish uchun mashq qildiradi. O'quv faoliyati boladan nutq, diqqat, xotira, tasavvur va tafakkurini kerakli darajada rivojlanishini talab etgan holda, bola xulq-atvorining rivojlanishi uchun yangi sharoitlarni yaratadi. Kichik maktab davri bu anglanilgan va ixtiyoriy xatti-harakatlarga o'tish davridir. Bola faol ravishda o'zini o'zi boshqarishga, qo'yilgan maqsadlarga ko'ra o'zining faoliyatini tashkil etishga o'rganish davridir. Kichik maktab davrida xatti-harakatlarning yangi shakllarini paydo bo'lishi bevosita o'quv faoliyati bilan bog'liqdir. Hech bir o'qituvchi maktabga birinchi bor kelgan boladan o'zi o'rgatmagan arifmetik misol va masalalarni echishni talab etmaydi, lekin afsuski, juda ko'p o'qituvchilar ulardan qunt bilan o'qishni, uyushqoqlikni, ma'suliyatlilikni, tartibga aniq rioya etishni talab etadilar. Vaholanki, ushbu ko'nikmalar o'qituvchi tomonidan ma'lum odat va malakalarga o'rgatilinganidan so'nggina paydo bo'ladi. Ixtiyoriy ravishda harakat qilish layoqati butun kichik maktab davri davomida shakllanadi. Psixik faoliyatning oliy shakli singari ixtiyoriy xatti-harakatlar ularning shakllanishini asosiy qonuniga bo'ysunadi. Unga ko'ra yangi xatti-harakatlar avvalo kattalar bilan bo'lgan umumiy faoliyatda yuzaga kelib, bola shunday xatti-harakatlarni tashkil etish imkoniyatlarini o'rganadi va shundan keyingina u bolaning individual xatti-harakat usuliga aylanadi. Kattalar bolalarni amaliy jihatdan o'z vaqtlarini to'g'ri taqsimlash borasida yaxshi o'qish, o'ynash, sayr qilish va boshqa narsalar bilan shug'ullanish qoidalariga o'rgatadilar. Demak, oilada bola u bilan hisoblashadigan, maslahatlashadigan yangi bir o'rinni egallaydi. Kichik maktab davri bu ijobiy o'zgarishlar va yangilanishlar davridir. Shuning uchun ham rivojlanishning shu bosqichida har bir bola erishgan muvaffaqiyatlar darajasi nihoyatda muhim hisoblanadi. Agar shu Yoshda bola bilish, o'rganish quvonchini his etmasa, o'qish

malakalarini egallay olmasa, do'stlashishni bilmasa, o'ziga nisbatan, o'z imkoniyat va layoqatlariga nisbatan ishonchli bo'la olmasa, bu ishlarni kelgusida amalga oshirish qiyinroq bo'lib, boladan yuqori ruhiy va jismoniy zo'riqishni talab etadi. Bu davrda bolaning "Men shuni xohlayman" motividan "Men shuni bajarishim kerak" motivi ustunlik qila boshlaydi. Maktabda birinchi sinfga kelgan har bir o'quvchida psixik zo'riqish kuchayadi. Bu nafaqat uning jismoniy salomatligida, balki xatti-harakatida ham, ya'ni ma'lum darajada qo'rquvni kuchayishi, irodaviy faollikning susayishida namoyon bo'ladi. Bu davrga kelib bola atrofida gilar bilan o'zaro munosabatda ma'lum bir natijalarga erishgan, o'zi xohlayotgan narsalarni hamda, o'z sinfi va oilasida o'zi egallagan o'rnini aniq biladigan bo'ladi. Shuningdek, u o'zini-o'zi boshqarish malakasiga ega bo'ladi, vaziyat va holatga qarab ish yurita oladi. Bu Yoshdagi bolalar xatti-harakatlari va motivlari ularning o'zlariga beradigan baholariga qarab "Men yaxshi bolaman" emas, balki bu xatti-harakatlar o'zgalar ko'z o'ngida qanday namoyon bo'lishiga qarab baholanishini tushuna boshlaydilar. Bola maktabda noaniqlikka duch kelsa, kattalarning xatti-harakatlari ma'nosini tushunmasa unda taqlidchanlik rivojlanadi. Bolaning taqlidchanligi ixtiyoriy va ixtiyorsiz bo'lishi mumkin. Ixtiyorsiz taqlidchanlik ustoz va sinfdoshlarining xatti-harakatlarini o'zlashtirishga olib keladi. Bunda xatti-harakatlarni anglamagan ravishda egallaydi. SHuni hamisha yodda saqlash lozimki, bola ixtiyorsiz ravishda nafaqat chiroyli va kerakli narsalarga balki turli salbiy ko'rinish va holatlarga ham taqlid qilishi mumkin.

Ixtiyoriy taqlidchanlik irodaviy zo'riqishni talab etadi. Bunday vaziyatlarda bola maqsadga yo'naltirilgan ravishda u – yoki bu xatti-harakatni amalga oshiradi, bu xatti-harakatlarini qoida, namuna etalonga moslashtirishga intiladi. O'qituvchi boladagi ixtiyoriy taqlidchanlik xususiyati orqali ularda samarali ijtimoiy odat va hislatlarni rivojlantirishi mumkin. Har qanday xatti-harakat va faoliyatda o'qituvchi bolani baholaydi, o'quvchi shu baholash asosida esa o'z-o'zini baholashga o'rganib boradi. Bolaning ustoziga bo'lgan munosabati yomon baho olib xafa bo'lgan taqdirda ham ijobiy bo'lib, unga ishonch bilan qarashi saqlanib qolaveradi. 3-4 sinflarda o'quvchilarda o'rtoqlari va sinfdoshlari o'rtasida mavqeli bir o'rinni egallashga harakat yuzaga kelib, o'rtoqlari fikrlariga asoslanish paydo bo'ladi. O'qishning ijtimoiy ahamiyatini tushunish (2- 3 sinflarda) o'qish mazmunini va bilimlarni egallash yo'llariga qiziqishning yuzaga keltirilishi bilan mustahkamlanishi mumkin. Bunday holda kichik maktab davrining oxirlarga borib o'qishga nisbatan motivatsiyaning pasayishi ko'zga tashlanmaydi. Kichik maktab davrida maqsadni qo'yish shu bilan xarakterlanadiki, o'quvchi o'qituvchi tomonidan berilgan maqsadlarni qabul qilishga tayyor bo'ladi. Kichik maktab davrida o'quvchining o'z xatti-harakatlarini o'qituvchi qo'ygan maqsad va vazifalarga moslashtirishi sinfdan-sinfga ko'tarilgan sari kuchayib boradi. Bu o'quvchining maktab qoidalariga amal qilishida, sinfdagi vazifalarini bajarishida ko'rinadi. O'quvchi darsdagi va darsdan tashqari o'z vaqtini mustaqil tashkil etish borasidagi maqsadlarining ahamiyatini belgilashni o'rganib boradi. Bu uy vazifalarini bajarish tartibiga amal qilishda ko'rinadi. Mustaqil ravishda o'qituvchi tomonidan qo'yilgan maqsadlardagi oraliq maqsadlari tizimini masalan, masalani echishning o'z yo'llari va bosqichlarini mustaqil aytib bera oladi, Shuningdek, oraliq maqsadlarga erishish vositalarini belgilay oladi. Kichik maktab davrida maqsad

qo'yishning murakkab xarakteri birinchi sinf o'quvchisining irodaviy xatti-harakatlari bilan bog'liqligi tadqiq etilgan.(Kotirlo V.K.Razvitie volevogo povedeniya u doshkolnikov. Kiev,1971, S.179-182.). YUqorida ko'rsatib o'tilganlar kichik maktab davridagi o'quvchilarning motivatsion sohasi o'zgarib borishini, maktabgacha davrda bo'lgan umumiy bilish va motivlarning ijtimoiy yo'nalganligi aniqlashib, "o'quvchi mavqei"ni egallashiga, ya'ni maktabga borishga intilish, bu pozitsiya qondirilganidan so'ng esa yangi munosabatlarning – o'quv motivlari va bir qadar murakkab shaklda bo'lgan ijtimoiy motivlarning yuzaga kelishidan dalolat beradi. Kichik maktab davrining oxirlariga kelib o'quvchilarda o'quv-bilish motivlari, ya'ni faqat yangi bilimlarnigina emas, hatto umumiy qonuniyatlarni emas, balki yangi bilimlarni topishning aynan biron bir yo'llarini egallashga qiziqish shakllantirilgan bo'lishi lozim. Ushbu motivlarning shakllantirilishi kichik maktab Yoshidagi bolalarning o'rta maktabga tayyorgarligining zaruriy jihati hisoblanadi. 5.2.Kichik maktab Yoshidagi bolalarning aqliy rivojlanishi O'qish faoliyati kichik maktab Yoshidagi o'quvchining aql-idroki, sezgirliigi, kuzatuvchanligi, eslab qolish va esga tushirish imkoniyatlarining rivojlanishi uchun muhim shart-sharoitlar yaratadi, hisoblash malakalarini shakllantiradi. Shu Yoshdagi bola idrokining o'tkirligi, ravshanligi, sofligi, aniqligi, xayolining yorqinligi, xotirasining kuchliligi, tafakkurining yaqqolliigi o'zining qiziquvchanligi, ishonuvchanligi bilan boshqa Yoshdagi bolalardan ajralib turadi. Kichik maktab davrida o'qish faoliyati bilan shug'ullanish, jumladan, moddiy narsalarning har xil xossalari bilan tanishish sezgilarning o'sishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Kichik maktab Yoshidagi o'quvchilarda asosan farq qila olish, ko'rish va eshitish sezgilari ayniqsa tez o'sadi. 7-10 Yoshli bolalarda ranglarning tuslarini sezish 45% ortishi,10-12 Yoshgacha bolalarda esa 65%gacha ortishi rus olimlari tomonidan aniqlanilgan. Kichik maktab o'quvchilarini rasm chizishga o'rgatish ranglarni farqlash sezgirliigining o'sishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Ohanglarni farq qilish sezgirliigi, ayniqsa bolalarga musiqa va ashula o'rgatish jarayonida kuchli suratda o'sadi. Sezgilarning o'sishida Shuningdek, jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining ham ahamiyati katta. Aniq harakat qilishga jalb etuvchi mashqlar bolalarning muskul-harakat sezgilarini o'stiradi. Kichik maktab davriga kelib idrokning hamma turlari asosan ta'lim- tarbiya tufayli mazmun, aniqlik, ravshanlik jihatdan ko'p darajada takomillashadi. Mazkur Yoshdagi bolalar o'z idroklarining aniqligi, ravonliigi, o'tkirligi bilan boshqa Yosh davrdagi insonlardan keskin farq qiladi. Ular har bir narsaga berilib, o'ta sinchkovlik bilan qarashlari sababli idrokning muhim xususiyatlarini o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Birinchi sinfga kelgan bola predmetlarning rangi, shakli va kattaligini, ularni maqonda joylashishini bilish bilan, birga ularni taqqoslay oladi. Boshlang'ich maktabda bolalar yangi talablarni qabul qiladilar va ularga qat'iyatlilik bilan amal qilishga harakat qiladilar. Bola uchun o'qituvchi uning psixologik holatini belgilab beruvchi asosiy figura hisoblanadi. Chunki uning bolaga bo'lgan munosabati uning nafaqat sinfdagi, balki, umuman tengdoshlari bilan bo'ladigan munosabatiga, bu munosabat esa o'z-o'zidan oilasidagi munosabatlariga ham bevosita ta'sirini ko'rsatadi. Shuningdek, bu munosabatlar uning o'quv faoliyati muvaffaqiyatini ham belgilab beradi.

O'qituvchining bolaga munosabati uning o'rtoqlari va oilasi bilan bo'lgan munosabatiga ham bevosita o'z ta'sirini ko'rsatadi. SHuni ham aloxida ta'kidlab o'tish kerakki, yangi muloqotning xarakteri kichik maktab Yoshidagi o'quvchi ta'limining motivlariga, undagi axloqiy sifatlarning rivojlanishiga, o'z-o'ziga beriladigan bahoning shakllanishiga hamda bolaning qiziqishlari darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bolalarning o'quv faoliyati muvaffaqiyati hamda shaxsining shakllanishi ko'p jihatdan ularning o'qituvchisi bilan munosabatlaridagi o'ziga xos xususiyatlariga, sinfdagi o'z mavqeini qay darajada anglab etishiga, tarkib topgan o'quvchilar jamosi bilan o'zaro munosabatlariga bog'liq bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1 Dusmuxamedova Sh.A, Tillashayxova X.A, Baykunosova G.Yu, Ziyavitdinova Umumiy psixologiya (yosh davrlari pedagogik psixologiya)2021 yil
- 2 Ivanov I., Zufarova M.Umumiy psixologiya O'z.FMJ, 2008 yil.
- 3 Давлетшин М.Г., Мавлонов М.М, Тўйчиева С.М. Ўқув қўлланма Т.: ТДПУ 2008
- 4 Nishonova Z.T., Alimova G.K.Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi. O'quv qo'llanma T.: TDPU, 2006
- 5 Сафаев Н.С., Мираширова Н.А. Одилова Н.Г.Умумий психология назарияси ва амалиёти Ўқув қўлланма. Т.: ТДПУ, 2013
- 6.E.G'oziyev "Umumiy psixologiya" Toshkent 2008 y.
- 7.Y.Jumanazarov"Yosh davrlar psixologiyasi" Namangan 2013 y.
8. T.Sodiqova "Sevib qolgan qizning onasiga maslaxat" qo'llanma. Toshkent 2018.